

شاخصه‌های سبک زندگی قرآنی در خانواده

مهدیه عبداللہی^۱

^۱ طلبه حوزه علمیه حضرت رقیه (سلام الله علیها) شهرستان دلگان

چکیده

در عصر حاضر، برخلاف پیشرفت علم و تکنولوژی، بشر با انواع تهاجم‌های دینی و فرهنگی روبه‌رو است، که بحران هویت را برای او رقم زده و در نهایت او را با سرگردانی در زندگی روبه‌رو کرده است. از این‌رو، نیاز مهم این دوره شناخت زندگی واقعی است. جهان خلقت مظهر رحمت رحمانی پروردگار است و مسیری است که از طریق آن هر موجودی به کمال خویش می‌رسد که رسیدن به مقام خلیفه‌اللهی و قرب الهی است. حیاتی که خداوند در این زمینه، انسان را بدان رهنمون می‌کند، حیات طیبه است که مظهري از حیات حقیقی خداوند است. در حیات طیبه، فراهم‌سازی خواسته‌های بشری در راستای قرب الهی است و هدف انسان‌ها فقط رسیدن به رفاه زندگی نیست؛ بلکه سامان‌دادن زندگی دنیوی برای قرب الهی است و این اندیشه، نه تنها بشر را از صحنه جهانی دور نمی‌کند، بلکه جامعه را برای تکامل و آبادانی زندگی در سایه ایمان، عمل صالح و تقرب به درگاه پروردگار سوق می‌دهد. شناخت سبک زندگی صحیح در عصر حاضر که عصر غیبت است، از رسالت‌های تربیتی خانواده‌های است که در انتظار ظهور منجی هستند.

کلید واژه: هدف، سبک و اهمیت، جایگاه

مقدمه

نسبت میان شیوه زندگی و سبک زندگی، نسبت عموم و خصوص من وجه است؛ چراکه سبک زندگی از دل شیوه زندگی بیرون آمده و تولید می‌شود. سبک زندگی همان شیوهی زندگی در مدل، فرم و صورت‌های خاص و ویژه‌ای است که قالب‌بندی و متجسد شده باشد

در عصر حاضر برخلاف پیشرفت علم و تکنولوژی، بشر با انواع تهاجم‌های دینی و فرهنگی روبه‌رو است. این مقاله را به‌صورت کتابخانه‌ای با مراجعه به کتابخانه مجازی گردآوری کردم و با توجه به تحقیقات انجام‌شده تاکنون تحقیق در این عنوان در حوزه علمیه حضرت رقیه (سلام الله علیها) نوشته نشده است. ازجمله کتبی که به این موضوع پرداخته عبارتند از:

۱- اهمیت پرداختن به موضوع سبک زندگی نوشته محمدباقر مجلسی.

۲- حیات طیبیه نوشته محمدحسین طباطبایی.

۳- سبک زندگی اسلامی نوشته و محمدباقر پورامینی.

از آنجایی که در جامعه امروزی که در زمان غیبت قرار داریم مردم به‌شدت نیازمند به شیوه سبک زندگی در سبک زندگی قرآنی هستند تا هدایت و راهبری شوند برایم ضرورت ایجاد شد تا به تحقیق در این مسئله بپردازم.

هدف از نوشتن این تحقیق آشنا کردن افراد با سبک زندگی قرآنی و اهمیت آن در زندگی و نقش آن و هدف آن در زندگی امروزی است تا با آن آشنا شوند تا با اطاعت از افراد و جامعه ای هدایت یافته و شکوهمند داشته باشند. انشالله

۱- مفهوم شناسی

۱-۱- سبک

در لغت:

۱- طرز شیوه

۲- روش خاص که هنرمند ادراک و احساس خود را بیان می‌کند.

در لغت سبک، کلمه سبک در زبان فارسی دارای معانی و کاربردهای مختلفی است و قواعد نگارش آن به بافت جمله نقش آن ساختار جمله بستگی دارد و در این جا به برخی از نقاط مربوط به نگارش و استفاده از این کلمه اشاره می‌کنیم.

در اصطلاح: به طور کلی، در استفاده از کلمه سبک همانند هر واژه دیگری، توجه به بافت جمله و نقش کلمه در مفهوم کلی جمله بسیار مهم است.^۱

۲-۱- زندگی

زندگی در لغت: کلمه‌ی زندگی در زبان فارسی به معنای حالت یا فرایند حیات است. این واژه می‌تواند در جملات مختلف به کار برود و قواعد خاصی برای استفاده صحیح از آن وجود دارد. در ادامه به برخی از نکات نگارشی و دستوری مربوط به این کلمه اشاره می‌شود. برای رعایت این نکات، می‌توان به درستی از کلمات زندگی در نوشتار و گفتار استفاده کرد.^۲

^۱ معین، فرهنگ معین، ج ۳، ص ۲۸.

^۲ طباطبایی، تفسیر المیزان، ج ۱۲، ص ۴۹۹.

۲- شیوه زندگی

نسبت میان شیوه زندگی و سبک زندگی، نسبت عموم و خصوص من وجه است؛ چراکه سبک زندگی از دل شیوه زندگی بیرون آمده و تولید می‌شود. سبک زندگی همان شیوهی زندگی در مدل، فرم و صورت‌های خاص و ویژه‌ای است که قالب‌بندی و متجسد شده باشد. برای نمونه در شیوه زندگی غربی‌ها می‌توان انواع سبک‌های زندگی چون سبک زندگی فرانسوی، سبک زندگی انگلیسی و سبک زندگی آمریکایی را یافت.

عناصر خاصی در ایجاد سبک زندگی نقش دارد. ازجمله مهم‌ترین عناصر می‌توان به طبقه مدرن اجتماعی، قدرت و پشتوانه اقتصادی طبقه جدید، گفتمان اجتماعی جدید، زندگی روزمره و روزمرگی، فن‌آوری‌های جدید، عادت مصرف بدون نیاز، ظهور جامعه سرمایه‌داری و حاکمیت مطلق مناسبات سرمایه‌داری بر جامعه، ظهور مفهوم اوقات فراغت در دوره جدید، رسانه‌ها و مانند آن اشاره کرد.

در سبک زندگی آمریکایی اموری چون فردگرایی، آزادی‌های فردی، خانواده‌گریزی، بلکه حتی خانواده‌ستیزی، مصرف‌گرایی شدید، سرعت شتاب زده سرسام‌آور، اضطراب زمان، غذاهای آماده، تنوع‌طلبی شدید و همانند آن را می‌توان شناسایی کرد.

سبک‌های زندگی در هر عصر با سبک زندگی در زمان و مکانی دیگر می‌تواند متفاوت باشد، هرچند که در کلیت در مجموعه‌ای خاص از شیوه زندگی قرار می‌گیرد. به‌عنوان نمونه سبک زندگی ایرانی و اسلامی (شیعی) با سبک زندگی عراقی و اسلامی (شیعی) متفاوت است.^۱

۳- اهمیت پرداختن به موضوع سبک زندگی

در طول تاریخ مهم‌ترین نیاز بشر، رسیدن به زندگی آرام، بی‌دغدغه و خالی از ناملایمات‌ها بوده و حتی پیامبرانی که در طول تاریخ برای هدایت بشر فرستاده شدند، ازجمله رسالت‌های مهم ایشان معرفی و شناساندن این نوع سبک زندگی بوده است. پیامبر اکرم (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) همانند بسیاری از پیامبران کوشید تا سبک زندگی دینی را در چارچوب کلان شیوه زندگی اسلامی عرضه

^۱ کلینی، اصول کافی، ج ۴، ص ۷۳۰.

۶. حیات طیبه یعنی سعادت.^۱

۷- حیات و طیب در قرآن

ریشه حیات به معنای زندگی، ۱۸۴ بار در قرآن کریم به کار رفته که تنها ۱۵ مورد آن به معنای زندگی نبوده و به معانی، انسان، طبیعت و خدا آمده است. ریشه طیب نیز ۵۰ بار در قرآن به کار رفته است و برخی از معانی آن شامل: خوردنی‌های پاکیزه، زندگی پاکیزه، رزق پاکیزه مسکن پاکیزه و گفتار پاکیزه. حیات طیبه درواقع نتیجه و پاداش عمل آدمی بوده که به سبب عمل صالح مشروط به ایمان راستین، نصیب انسان می‌شود.

همچنین پاداش صبر پرهیزگاران بوده که پیمان خدا را شکسته و آن را به بهای ناچیز نفروخته‌اند. زندگی پاک از هرگونه نابودی، کمبودی، ناکامی، بیم و اندوه ازجمله ویژگی‌های این سبک زندگی است. در برابر سبک زندگی سالم اسلامی، زندگی فرومایگی، زیر نفوذ شیطان وجود دارد و آن برای کسانی است که فرمانبر شیطان هستند. سبک زندگی اسلامی در «حیات طیبه» حیاتی جدید، غیر از آن حیاتی است که دیگران زندگی می‌کنند. درواقع سبک زندگی در حیات طیبه، زندگی حقیقی و واقعی است نه مجازی. حیات طیبه و لقای پروردگار، هر دو، با ایمان و عمل صالح به دست می‌آید.^۲

۱-۷- زندگی به معنای واقعی

حیات طیبه از معنای واقعی زندگی پرده بر می‌دارد؛ زیرا اساس آن بر محوریت خداوند است. به دیگر عبارت تمام هدف انسان در این حیات، قرب الهی و خدامحوری است. از این‌رو، اطمینان و آرامش عمیقی در این زندگی حضور دارد که ناملایمات و سختی‌ها را تحمل‌پذیر کرده و نقاط مثبت زندگی را گسترش می‌دهد و این طرز تفکر منوط به قوت ایمان و انجام اعمال صالح است. حیات طیبه، زندگی زیبا را در خود دارد. پس از آن، انسان مشمول نعمت الهی قرار گرفته و مورد رضایت او واقع می‌شود. حیات طیبه انسان پرهیزگار را آماده می‌کند تا حقیقت اشیا را آن‌طور که هستند، ببیند و بتواند بین حق و باطل تمایز برقرار کند. زندگی در حیات طیبه قوی‌تر و دارای آثار بیشتری است.

^۱ طباطبایی، تفسیر المیزان، ج ۱۲، ص ۳۴۱.

^۲ طبرسی، مجمع البیان فی تفسیر القرآن، ج ۸، ص ۱۱۰.

۲-۷- مواهب دنیوی و اخروی

حیات طیبه زندگی آباد دنیوی را در پی دارد. منظور از آبادانی زندگی، رفاه کامل زندگی نیست؛ بلکه آسایش خاطر و انگیزه متعالی و تلاش وافر در زندگی است. توصیف خداوند از این زندگی به حیات طیبه بدین دلیل است که حیاتی است خالی از پلیدی و در آن انگیزه و تلاش انسان در محور خداوند بوده و از مواهب دنیوی و اخروی بهره‌مند می‌شود. خیر حیات طیبه بر دنیا و آخرت گسترده شده و برخورداران از آن در همین دنیا از آن بهره‌مندند: «فعند الله ثواب الدنيا و الآخرة؛ پس پاداش دنیوی و اخروی نزد خدا است».

۳-۷- معیار و میزان بودن

از آن‌رو که حیات طیبه، نهایت کمال الهی انسان است، به همین دلیل آن عالم و برخورداران از درجات آن، معیار و میزان است. راه یافتگان به حیات طیبه به اوج درجات کمال نایل می‌شوند و این به علت محور قرار دادن خداوند در تمام شئون زندگی خود بوده و هدف قرار دادن خداوند در سیر حرکتی خود باعث رسیدن به این کمال شده است. این افراد در حقیقت، معیار و میزانی می‌شوند برای در راه ماندگان و این ویژگی خاص حیات طیبه بوده که در آن انسان به نهایت کمال می‌رسد.

۴-۷- علم

با پیشرفت علم و دانش در مظاهر هستی، حیات انسان تغییر کرده و انسان حیات تازه‌ای را تجربه می‌کند. بنابراین، از برترین شاخص‌های حیات طیبه، علم است. اهل بیت: معدن و منبع این علم و سرآمد اهل حیات طیبه‌اند؛ شاخصه کسانی که به حیات طیبه رسیده‌اند، ویژگی دارا بودن علم است. طبق آیه «انما العلم عند الله؛ تمام علم نزد خداوند است».

۵-۷- نور

کسانی به حیات طیبه راه پیدا می‌کنند که دل و جان خود را صاف کرده و از همه تعلقات و تیرگی‌ها رها ساخته و آینه‌گون شده باشند. اینها کسانی هستند که خدا را با تمام وجود درک

کرده و آینده دار نور و نام او شده‌اند و در میان مردم با این نور حرکت کرده و مایه هدایت خلق هستند؛ «أ و من کان میتا فاحییناه و جعلنا له نورا یمشی به فی الناس کمن مثله فی الظلمات لیس بخارج منها؛ آیا کسی که مرده بود سپس او را زنده کردیم و نوری بر او قرار دادیم که با آن در میان مردم راه برود همانند کسی است که در ظلمت‌ها باشد و از آن خارج نگردد»، این چنین انسانی که به حیات طیبه رسیده در نفس خود به چنان نور و کمالی می‌رسد که نمی‌توان اندازه‌ای برایش معین کرد. این افراد به مقدار میزان درکی که از خداوند در وجود خود پیدا کرده‌اند، توان انعکاس نور را دارند و در جامعه با این نور، حرکت می‌کنند.

نتیجه گیری

در قرآن، سبک زندگی ویژه برای انسان‌ها با عنوان «حیات طیبه» یاد شده است. از آن‌جا که حیات حقیقی از آن خداوند متعال بوده و حیات و کمال بشر در راستای خداوند است، به همین دلیل جهان خلقت که مظهری از رحمت خداوند است به عنوان مسیری است که از طریق آن هر موجودی به کمال خویش می‌رسد که همان مقام قرب و مقام خلیفه‌اللهی است. خداوند انسان را به حیات طیبه رهنمون کرده که آن حیات بر اصل ایمان و عمل صالح استوار و آثارش در بهبود روابط خانواده و اجتماع اثر می‌گذارد.

توجه انسان‌ها به ایمانی که در قلب بسته شده و در عمل بروز دارد به سالم‌سازی اجتماع کمک می‌کند. از این‌رو، افراد مختلف، این نوع حیات را مقصد خویش قرار داده و براساس ظرفیت و استعداد خویش به سمت آن تلاش‌های مختلفی انجام می‌دهند.

ظهور حیات طیبه در دوران قیام حضرت مهدی (عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف) در سایه معرفت حجت خدا تحقق پذیرفته و سبک زندگی و تربیت نسل متناسب با عصر ظهور، بر اساس الگو قرار دادن صفات یاران حضرت در زندگی فردی و اجتماعی محقق خواهد شد. از رسالت‌های مهم تربیتی خانواده‌های مهدوی در عصر غیبت، تربیت نسل مستعد برای یابوری و اجرای منویات امام زمان (عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف) است. توجه به حیات طیبه و پایداری در ایمان و عمل صالح جامعه را در مسیر تلاش برای ظهور منجی آماده می‌کند. زندگی دنیا پلی برای رسیدن به حیات طیبه است.

منابع و مأخذ

- (۱) ابن حنبل، احمد، مسند الإمام أحمد ابن حنبل، بيروت، مؤسسة الرسالة، ۱۴۱۶ هـ.ق.
- (۲) ابن عاشور، محمد بن طاهر، التحرير و التنوير، تونس، دار بوسلامة للنشر و التوزيع، ۱۹۹۹ م.
- (۳) پورامینی، محمدباقر، سبک زندگی؛ منشور زندگی در منظر امام رضا علیه السلام، مشهد، انتشارات: قدس رضوی، ۱۳۹۲.
- (۴) جوادى آملی، عبدالله، تفسیر تسنیم، قم، اسراء، ۱۳۸۷ هـ ش
- (۵) راغب، حسین، مفردات، مکتبه المرتضویه، تهران، ۱۳۷۵.
- (۶) طباطبایی، محمدحسین، المیزان فی تفسیر القرآن، بیروت، مؤسسه الاعلمی للمطبوعات، ۱۳۷۴ ق.
- (۷) طبرسی، فضل بن حسن، مجمع البیان فی تفسیر القرآن، انتشارات: ناصر خسرو، تهران، ۱۳۷۲.
- (۸) کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، انتشارات تهران، ۱۳۸۸.
- (۹) مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، انتشارات بیروت، ۱۴۰۴.
- (۱۰) معین، محمد، فرهنگ معین، تهران : چاپخانه صالحان، ۱۳۸۰.